

3. На кордоні з Республікою Польща. *Державна прикордонна служба України*. URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/na-kordoni-z-respublikoyu-polsha> (дата звернення: 06.01.2025).
4. «Адамчуки-Збереже» – спільна потреба прикордонних громад України і Польщі. *Волинська обласна рада*. 16.05.2022. URL: <https://new.volynrada.gov.ua/2022/adamchuky-zberezhe-spilna-potreba-prykordonnyh-gromad-ukrayiny-i-polshhi-fotoreportazh/> (дата звернення: 05.10.2024).
5. Про тимчасове закриття деяких пунктів пропуску через державний кордон та пунктів контролю: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 лютого 2022 р. № 188-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 07.01.2025).
6. Гайдук Ю. Ситуація на українсько-польському кордоні: які пункти пропуску зараз працюють. *Факти*. 21 листопада 2023 р. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20231121-sytuacziya-na-ukrayinsko-polskomu-kordoni-yaki-punkty-propusku-zaraz-praczuuyut/> (дата звернення: 07.01.2025).
7. Відкрито новий пункт пропуску з Польщею – «Нижанковичі – Мальховичі». *Міністерство розвитку громад та територій України*. URL: <https://mtu.gov.ua/news/36256.html> (дата звернення: 25.02.2025).
8. Стратегія інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-2019-p#n13> (дата звернення: 18.01.2025).
9. Питання реалізації експериментального проекту з організації управління чергами перед міжнародними пунктами пропуску через державний кордон України для автомобільного сполучення «Електронна черга перетину кордону»: Постанова Кабінету Міністрів України. 09.12.2021. № 1393. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1393-2021-p#Text> (дата звернення: 06.01.2015).
10. Білоусов О. С., Кривдіна І. Б. Особливості впровадження в Україні експериментального проекту «Електронна черга перетину кордону» (2022 р.). *Транскордонне співробітництво в умовах збройних конфліктів: матеріали круглого столу* (м. Одеса, 27 січня, 2023 р.). м. Одеса, 2023. С. 14–17.
11. На «Ягодині» запрацювала електронна черга перетину кордону для вантажівок. 12.12.2022. *Суспільне новини*. URL: <https://suspilne.media/337118-na-agodini-zpracuvala-elektronna-cerga-peretinu-kordonu-dla-vantazivok/> (дата звернення: 06.01.2025).
12. Мінвідновлення: Україна за сприяння Єврокомісії модернізуватиме пункти пропуску. *Міністерство інфраструктури України*. URL: <https://mtu.gov.ua/news/34435.html> (дата звернення: 18.01.2025).

В. Любчук – кандидат соціологічних наук,
доцент кафедри політології та публічного
управління ВНУ імені Лесі Українки

Безпека як чинник формування політичної культури в Україні

Пандемія та війна в Україні активізували дослідження проблем безпеки як на особистісному, так і на суспільному рівні, на рівні держави тощо. У цих контекстах безпека постає як відсутність загрози та стан захищеності від можливої небезпеки. Водночас безпека впливає на різні сфери людської життєдіяльності. Будь-які процеси та явища, що відбуваються в українському суспільстві так чи інакше розглядаються з позиції безпеки: для окремої особи, для соціальної групи або верстви, для громади загалом.

Окрім безпеки на порядку денному і військова тематика та політична її складова. Якою має бути політика та політики щоб громадяни довіряли та підтримували? Чи важливо на сьогодні говорити про політичну культуру в країні: про її рівні, розвиток, чи навпаки, регрес та занепад?

Мета дослідження полягає в з'ясуванні того, як чинник безпеки може впливати на політичну культуру в Україні.

Політологічний словник тлумачить політичну культуру, як «систему стійких уявлень, орієнтацій, цінностей, позицій, зразків поведінки у взаємовідносинах влади і народу, які виявляються в діях учасників політичного процесу» [1, с. 22]. Проте виникає запитання, яким чином формується політична культура у воєнний час, оскільки можливостей отримати політичні знання, засвоїти політичні цінності чи брати участь у політичному процесі досить складно.

Певні політичні цінності та уявлення, що все ж формуються під впливом війни, залежать головним чином від учасників політичного процесу. На сьогодні важливу роль відіграють політичні кроки Президента України, парламенту, членів Кабінету Міністрів. Довіра до представників влади, як відомо, з результатів соціологічних досліджень, завжди була невисокою. Як виняток, пам'ятаємо про високий рівень довіри до Президента України В. Зеленського під час війни. Згідно результатів соціологічних досліджень, проведених КМІСОМ,

найнижчий рівень довіри був на рівні 37 % у лютому 2022 р., у інші періоди не знижувався менше 50 %. І станом на травень 2025 р. громадяни довіряють главі держави на рівні 74 % [2]. Серед державних та суспільних інститутів найчастіше висловлюється довіра Збройним Силам України (93,5 %), Державній службі з надзвичайних ситуацій та добровольчим загонам (по 85,5 % відповідно), волонтерським організаціям (80 %), Національній Гвардії України (74 %) [3]. Також громадську думку формують ЗМІ, проте їм довіряють, згідно цього дослідження, 41 % респондентів, на противагу 50 %, що не довіряють.

Війна та відчуття безпеки/небезпеки, так чи інакше формують у населення думку щодо поділу на «своїх» та «чужих». До «своїх» відносимо усіх, хто навчається, працює, допомагає ЗСУ та проживає на території України, «чужі», це ті, хто виїхав за межі країни, займаються власним життям та будують кар'єру за кордоном, перебуваючи в безпеці. Чи зміниться цей набір після війни, чи навпаки матиме глибші корені – покаже час.

Водночас, частина громадян змушена покидати власний дім та переїжджати у відносно безпечні регіони або за кордон. Боротьба з ворогом загалом об'єднала українців, сприяла їхній консолідації та сприйнятті власної значимості та значимості України як держави. На думку відомого українського соціолога Є. Головахи під час війни подолана безсуб'єктність України. Якщо до війни українці часто знецінювали суб'єктність держави на міжнародній арені, то зараз, навпаки, сприймають Україну активним гравцем світової політики [4].

На сьогодні безпека постає не лише як відсутність небезпеки, але і як відчуття власної суб'єктності (значимості перш за все як громадянина України, а потім вже як представника певного регіону або населеного пункту), так і державної суб'єктності, про що говорив вчений-соціолог. Ймовірно, що саме таке бачення сприятиме засвоєнню майбутньому поколінню таких цінностей, які консолідують націю та формують образ нової генерації, здатної протистояти зовнішнім викликам та загрозам.

Список використаних джерел

1. Політологічний словник / автори-укладачі: д. іст. н., проф. кафедри історії України та філософії ВНАУ Левчук К. І.; к. іст. н., доц. кафедри історії України та філософії Богатчук С. С. Вінниця, 2015. 40 с.
2. Динаміка довіри президенту В. Зеленському в 2019–2025 роках та ставлення до проведення виборів. USP. URL: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1529&page=1> (дата звернення: 25.05.2025 р.)

3. Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів, ставлення до виборів під час війни, віра в перемогу. Прес-реліз. 2025. 14 с. Центр Разумкова. URL: au.in.ua/research/oczinka-sytuacziyi-v-krayini-dovira-do-soczialnyh-instytutiv-politykiv-posa-dovcziv-ta-gromadskyh-diyachiv-stavlennya-do-vyboriv-pid-chas-vijny-vira-v-peremogu/ (дата звернення: 27.05.2025 р.).
4. Виступ директора Інституту соціології на сесії загальних зборів відділення історії, філософії та права НАН України. URL: https://www.facebook.com/InstituteofSociology?locale=ru_RU (дата звернення: 25.05.2025).

В. Марчук – доктор історичних наук, професор кафедри політичних наук Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Україна як учасник євроінтеграційних процесів у Центрально-Східній Європі: сучасний вимір

Євроінтеграційні процеси в Центрально-Східній Європі є динамічною і багатовимірною політичною реальністю, в якій Україна відіграє щораз активнішу роль, зумовлену не лише її геополітичним розташуванням, але й глибинними трансформаціями внутрішньої політики, безпекового середовища та суспільного запиту на демократичні зміни. Участь України в цих процесах є показовою з огляду на складність її історичного досвіду, гібридні виклики безпеки, а також потребу адаптації до нормативних стандартів Європейського Союзу у форматі, що виходить далеко за межі формальної політики розширення.

Центрально-Східна Європа в останні десятиліття стала простором глибокої трансформації, де сплітаються національні інтереси, регіональні амбіції та наднаціональні механізми інтеграції. Польща, Чехія, Словаччина, Румунія та країни Балтії – держави, які пройшли шлях від постсоціалістичних суспільств до повноцінних членів ЄС і НАТО – формують сьогодні своєрідний щит політичної солідарності в умовах нових викликів безпеки, пов'язаних із російською агресією проти